

¿ÉS AQUÍ QUE FAN COMÈDIA? (NOTÍCIES INCERTES SOBRE UN TEATRE VALENCIÀ VIRTUAL)

per Gabriel Sansano

I. LIMINAR

A fi d'esbossar un panorama concret del teatre valencià en les comarques valencianes meridionals o d'Alacant, potser convé que comencem clarificant de què parlem, perquè la confusió, calculadament, ja és norma quan s'escriu sobre aquest gènere. La pregunta que s'imposa és la següent: què vol dir això de <teatre valencià>? Per respondre aquesta qüestió, i en contra de la visió beata que uns i altres ens volen vendre des de la comoditat de l'oficialitat sobre el *rico panorama teatral valenciano*, vull remarcar dues qüestions que em semblen essencials. La primera deriva del fet que, en parlar de *teatre*, no sempre recordem que en qualsevol valoració que en fem, cal tenir present tant l'escriptura dramàtica, com la representació teatral. És a dir, que per poder avaluar el teatre que es fa a les nostres comarques, cal considerar tant els dramaturgs, com els grups que fan teatre, al marge que les peces que posen en escena siguen originals o no.

Hi ha encara una segona qüestió que vull fer notar, i que uns i altres s'obstinen a deixar de banda, perquè —ho reconec— pot resultar incòmoda per a segons quines maneres de pensar. Es tracta de posar damunt de la taula la definició prèvia de *què* cal que considerem com a *teatre valencià*. El tema no és nou i per molt espinós que a alguns els puga semblar, és una qüestió angular i no convé escamotejar-la o mixtificar-la amb eufemismes políticament correctes. Què vol dir això de *teatre valencià*?

En els altres gèneres literaris, la llengua en la qual són escrites les obres fixa nítidament la frontera entre la literatura d'expressió castellanoespanyola i la d'expressió valencianocatalana. La llengua que l'escriptor hi fa servir discrimina en un sentit o altre independentment del lloc de naixença/residència. En el teatre, per la mateixa natura complexa que hem apuntat adés, aquesta frontera esdevé —a priori— més imprecisa, més esvarosa. No obstant això, sempre partesc de considerar com a valencianes aquelles obres que fan servir

com a llengua d'escriptura o vehicular el català en el moment de la seua redacció o concepció de l'espectacle, sense tenir-hi en compte el fet que, comercialment i puntualment, es representen en una llengua o altra. Des d'aquesta perspectiva, considere com a teatre valencià tot aquell pensat, escrit, produït, representat o comercialitzat per valencians o valencianes que es consideren valencians i valencianes, i fan servir el català com a llengua vehicular o d'expressió. Això inclou autors com Manuel Molins, companyies com Xarxa Teatre o grups com Pot de Plom. Dit això, cal afegir que, òbviament, no es pot valorar de la mateixa manera grups i iniciatives de finals dels anys seixanta o dels setanta, que els de la dècada dels vuitanta i noranta. El context de referència no és el mateixa.

Només si tenim clares aquestes dues premisses podem començar a preguntar-nos quin ha estat, és o, fins i tot, com volem que siga el teatre valencià. Continuar donant com a bones les visions interessadament harmòniques i boiroses, per molt *correctes* que es consideren, és ignorar la qüestió en benefici dels de sempre, és amagar el problema de la pròpia identitat del teatre valencià en benefici del teatre d'*ells*.

II. DE LA LITERATURA DRAMÀTICA

Pel que fa a la literatura dramàtica, cal dir que avui dia existeix una nòmina àmplia de dramaturgs valencians que, d'alguna manera, asseguren la continuïtat de l'escriptura teatral encetada en la dècada dels setanta per escriptors com Rodolf Sirera, Josep Lluís Sirera, Manuel Molins, Juli Leal, Ximo Vidal, Antonio Amorós i un conjunt de grups de teatre escampats arreu de les comarques valencianes. Entre els nous, Carles Alberola, Pasqual Alapont, Pilar Algarra, Roberto Garcia, el malaguanyat Carles Pons, Manel Cubedo, Josep Antoni Martínez, Jordi Peidro, Miquel Peidro, Juli Disla i alguns altres que han perseverat en el camí de l'escriptura i de la representació. O hi ha persistit companyies i projectes com Pluja, Xarxa, L'Horta, Moma, Micalet, Albena...

Si limitem la nostra reflexió sobre el teatre actual a les comarques meridionals valencianes, el punt de partida encara és més incert: quina és aquesta fita?

De tots els escriptors que acabe d'esmentar, solament cinc són nascuts en el marc geogràfic que he acotat en començar: Antonio Amorós (Callosa de Segura 1945), actor, director de teatre, responsable del grup La Guadaña i promotor de la revista teatral *La Tramoia*, ha publicat *La dictadura del plutoni* (1986), *Altre Prometeu encadenat* (1986), *Qui té raó, té raó* (1987) i *Aventures del Tirant* (2001), a més d'altres obres adreçades a un públic infantil; Ximo Llorens (Alcoi 1954), actor format en La Cassola, periodista i autor d'obres com *Comèdia efímera* (1992), *Ai, Mare de Déu!* (estrenada al Teatre Principal d'Alcoi per La Dependent el 1994), *Un sopar de dimecres* (estrenada pel Teatre del Quinzet l'any 1996, Premi de les Arts Escèniques de la Generalitat Valenciana al millor text, el mateix), totes dues dirigides per Pep Cortés, o *La lluna sobre la mar* (2000, primer premi de teatre breu en valencià <Evarist Garcia> i estrenada a la sala Arniches d'Alacant el mateix any); Pilar Algarra (Monòver 1964), periodista, ha escrit dues obres *Està Nislavky? La vida d'un actor* (estrenada el 1998, en versió espanyola, a Elda, i representada a París en versió francesa el 2000), i *On moren les llàgrimes* (2001); i Jordi Peidro (Alcoi 1965) i Miguel Peidro (Alcoi), tots dos autors de siainets festers i, conjuntament, guanyadors del premi de teatre Ciutat d'Alcoi (1995) amb l'obra *El segrest de SM* (publicada per Edicions 62 l'any 1996).

És clar que n'hi ha algun altre que s'han donat a conèixer de forma més ocasional, però aquests són els que han mostrat una continuïtat més decidida. I malgrat això, cal recordar també que, llevat de Pilar Algarra, tots els altres són escriptors bilingües, i que aquesta, a pesar d'haver estrenat una obra, no n'ha editat cap.¹

També hi ha, és cert, molts altres professionals de l'escena, els quals, bé des de la docència en els diferents cicles (primària, secundària...), bé des de l'amateurisme, han confegit textos (unes vegades de factura pròpia, d'altres en tant que relectures o versions d'altres textos) o han tingut cura de la dramaturgia de no pocs espectacles que mai no han passat a un text imprès, i només han quedat en la memòria dels espectadors. Són personatges com Pep

¹ En un article panoràmic com aquest no pretenc, de cap de les maneres, oferir una visió *in extenso* de l'obra dramàtica dels autors o dels grups, sinó donar-ne una breu notícia de presentació per a un públic, pot ser, no massa coneixedor del teatre valencià. És més, en el context del dossier on s'inclou el meu text, solament m'interessa l'obra valenciana d'aquests autors o les representacions valencianes dels grups de teatre esmentats.

Cortés, Josep Marín, Joan Serrano, Ximo Romà, i tants altres que han mantingut viva l'escena de les nostres comarques quan no trobaven els textos adients a les circumstàncies del moment o a les de la pròpia companyia.

Així, doncs, com acabem de veure, el panorama de la literatura dramàtica en aquestes comarques, a diferència del de la poesia o de la narrativa, és ben magre. I això sorprén més encara en uns moments en els quals, d'una banda, s'han consolidat i s'han ampliat les edicions i col·leccions editorials, i així, a l'única existent, la de l'editorial Tres i Quatre, s'hi han unit les dues de Bromera (Bromera Teatre i Micalet Teatre, aquesta segona de caràcter infantil), i la recentment creada per l'editorial Denes; de l'altra, paral·lelament han aparegut nous premis literaris específics per a textos dramàtics, i, a més de la continuïtat meritòria del premi "Ciutat d'Alcoi", entitats com diputacions, ajuntaments, o editorials com Bromera, han creat premis de teatre, que han comptat amb un èxit de participació notable, particularment el de teatre infantil que han servit per alimentar aquelles col·leccions. Això no obstant, i potser deixant de banda l'assaig, el ritme de publicació de qualsevol col·lecció editorial dramàtica és molt inferior al de qualsevol col·lecció de poesia o narrativa.

En aquest punt, no podem deixar de remarcar l'interés positiu que comporta la creació recent, per part de la Diputació d'Alacant, del premi de teatre breu en valencià "Evarist Garcia" que, a més de la seua dotació econòmica, suposa el muntatge i estrena de l'obra premiada. La significació d'aquest premi és massa prematura per poder avaluar-la objectivament, donat que només compta amb dues edicions. El temps, amb els autors/es i els textos que en surten avalaran el seu interés o no.

Com hi podem comprovar —tot i reconèixer que el gènere dramàtic tampoc no té un nombre elevat d'escriptors en les literatures veïnes— a diferència dels altres gèneres literaris, el dramàtic, proporcionalment, fins ara no ha resultat gaire atractiu per als/les nostres escriptors/res. Els motius? Manca de tradició, manca de grups estables, prejudicis envers l'escriptura teatral, desconeixement dels llenguatges dramàtics, facilitat de publicació i altres

incentius de la prosa o la poesia, pressió del mercat a favor del castellà, manca d'estímul per part dels centres superiors d'ensenyament i formació... Cal reflexionar-hi.

III. DE COMPANYIES, ACTORS I ACTRIUS

Pel que fa a l'activitat escènica i els diversos elements que la integren, m'interessa recordar unes paraules del professor i dramaturg Josep Lluís Sirera, el qual, fa uns anys, en parlar del teatre català contemporani al País Valencià, dibuixava el següent panorama,

Jo mateix no m'he estat d'advertir que el teatre en català (tret de comptadíssimes excepcions (com la mítica *Antaviana*) no té gaire públic a la ciutat de València ... i tampoc se'n passa a la resta del País, no ens enganyem. I és que, com podem pretendre que la nostra vida teatral *normal* es desenvolupa en català si la política, la religió, la majoria de l'educació i la premsa, etc. es fa en castellà? El segon aspecte toca un tema prou complicat: la manca d'instàncies pedagògiques teatrals en la nostra llengua. L'espanyol és la llengua de la majoria dels nostres tècnics, directors i, fins i tot, actors... És la llengua en què millor s'expressen professionalment, no ens enganyem, fins i tot quan el muntatge és d'una peça catalana. I no perquè siguin castellanoparlants: simplement perquè l'ofici, malgrat tanta normalització teatral, l'aprenen bàsicament en castellà (Hi ha normalització lingüística a l'*Escuela*...? [Superior de Arte Dramático de València] I si de pràctiques es tracta, ¿on les faran, fora de València, millor que a Madrid? No té res d'estrany, doncs, que els autors vinculats al món teatral acusen aquest problema a l'hora de triar la llengua d'escriptura.²

No crec que el panorama hi haja canviat gaire, si no és a pitjor. A pitjor, vull dir, per al teatre valencià, no per al teatre castellà, és clar. A més, recordem-ho: el marc del meu interès, ara, són les comarques valencianes meridionals.

Abans de continuar, potser paga la pena de saber des d'on partim o quin ha estat el teatre representat fins ara arreu de les nostres ciutats. Ara bé, què sabem dels grups de "teatre club" o "teatre joventut" que van sorgir arreu dels nostres pobles a l'aixopluc de les parròquies al llarg de la dècada dels seixanta? què coneixem del teatre fet per la resta dels

² Vegeu Josep Lluís SIRERA, "El teatre català contemporani al País Valencià", p. 3 [text inèdit, exemplar mecanografiat].

altres grups sorgits en aquestes mateixes comarques? Quina fou la seua evolució?, per què van triar uns autors i no uns altres?, quina relació tenien amb altres grups del teatre independent del seu entorn?, què ha sigut dels seus membres: actors, actrius, director, escenògrafs, tècnics per molts amateurs que foren? Quants d'ells han continuat vinculats a l'escena? etc.

Hem de reconèixer que aquesta és una recerca pendent de realització. No obstant això, és cert que, d'un banda, alguna cosa sabem de les companyies que han arribat fins els nostres dies, com el cas de La Cazuela/Cassola, d'Alcoi, o La Carátula, d'Elx, bàsicament perquè aquests mateixos grups s'han encarregat de propiciar monografies testimonials que aporten informació sobre la seua trajectòria, muntatges, participació en certàmens, premis rebuts...;³ de l'altra, comptem amb algun estudi aproximatiu i meritori, com el de Vicent Balaguer, el qual, en parlar del teatre a Dénia, dedica algunes pàgines al grup Llebeig d'aquesta ciutat.⁴ Això a banda, què sabem de grups tan significatius com Palera, La Guadaña, Tirant lo Blanc, Taules, Pla i Revés i tants altres que van començar els seus muntatges en castellà i a través d'una presa de consciència valenciana acabaren representant obres en valencià, o d'altres grups que han alternat una llengua i altra, o que malgrat alguns muntatges en valencià, han tornat al castellà? Un exemple del primer cas és La Cassola, d'Alcoi; el segon cas, és el de La Carátula. Amb tot, com he dit, la història —amb cara i ulls— del teatre dels darrers quaranta anys a les nostres comarques, encara està per fer. Fins ara, en tenim un coneixement massa fragmentari. Qui es decidirà a espigolar pel rostoll de la memòria, de la premsa i dels papers ocasionals per donar-nos-en una visió de conjunt, que ens permeta valorar amb elements de judici el teatre valencià d'aquests anys?

Si no coneixem amb fonament els antecedents, intentem veure ara quina ha estat la dramàtica dels darrers anys. Malgrat que no hi han sorgit grups de teatre valencià potents, sí cal remarcar l'existència d'una quantitat de grups que arreu de les nostres comarques fan una mena o altra de teatre, majoritàriament —ai, las!— en castellà. De fet, si fa no fa, hem arribat

³ Vegeu P. J. PARRA VERDÚ, *La Cazuela, compañía de teatro estable en la sociedad alcoyana (1950-1968)*, Universitat d'Alacant, Memòria de llicenciatura (inèdita), 199...; Antonio GONZÁLEZ BELTRAN, (ed.), *La Carátula, 30 años de teatro desde Elche*, Elx, Ajuntament d'Elx, 1995.

⁴ Vegeu V. BALAGUER, "La vida teatral a Dénia (1869-1978)", *L'Aiguadolç*, 3 (1987), 63-69.

a una situació molt semblant a la de la poesia de fa deu o quinze anys: un grup ja no pot pretendre ser el “grup de teatre” de la seua ciutat: com a màxim pot aspirar a ser el més representatiu del seu centre (normalment un institut de secundària) o del seu barri.

Esperonats pels concursos promoguts (a vegades, massa improvisadament) per regidories de joventut o de cultura, ha sorgit un nombre elevat de grups ocasionals o amateurs que, a més de reunir-se per muntar un text que els diverteix, es caracteritzen pel fet que no es plantegen res més que omplir el lleure. Així, darrere de la voluntat de passar l'estona no hi ha res: ni plantejaments estètics, ni lingüístics, ni una visió crítica de la societat, ni una afirmació davant del món, ni una idea clara de per què fan el que fan, munten un text o plantegen una situació. En aquest context, el que més atrau és l'èxit de públic, i defugir qualsevol compromís amb res que no siga excessivament obvi.

Tot plegat és fruit, en bona mesura, d'aquests “café per a tots” que practiquen moltes de les institucions que promouen els certàmens, renunciant així a valorar les diferents propostes, a destriar entre uns muntatges i uns altres, incapaces en definitiva de separar el que són activitats més o menys lúdiques i de formació, de les que són projectes sòlids i suggerents de creació dramàtica, o incapaces, fins i tot, de crear un circuit teatral dins de la mateixa comarca per a aquests grups emergents.

Potser fruit d'aquest no-plantejament o permeabilitat inicials, els grups van d'una banda a l'altra, tenen una vida efímera, són mutants i difícilment es plantegen una professionalització i, si se la plantegen, rarament compten amb un suport municipal, institucional o social inicial per traspasar la ratlla de l'amateurisme. Així, i a tall d'exemple, grups meritoris com Pla i Revés, d'Altea, el grup Palera, de Monòver, Taules, del Pinós, difícilment han pogut plantejar-se eixir de l'àmbit amateur i, de fet, el primer ha reduït la seua activitat a la representació de la *Passió*, Palera ha tornat al seu estat natural d'hivernació, i Taules, pràcticament, han reduït la seua presència a un muntatge biennal i en castellà.

Altres projectes més recents dels quals tinc notícia, han estat l'interessant iniciativa de La Caràtula Jove, que ajuntava la llarga experiència de Pep Marín amb actors i actrius molt joves, però que després de la seua presentació pública amb un text de Joan Brossa (*El gran*

Fracaroli), s'han decantat pel teatre castellà, o la Companyia de Repertori Contemporani, la qual encara no ha acabat de definir la seua línia de treball.

Així les coses, avui dia, en les comarques meridionals, amb La Cassola amb una activitat bastant limitada, l'activitat dramàtica més significativa la representen, entre altres, grups com Pot de plom, Papallona Teatre i La Dependent, d'Alcoi, o Saineters, d'Alacant, que han mantingut una línia continuada de creixement al llarg dels anys, i han intentat crear-se un espai propi. Fins i tot, La Dependent és una de les poques companyies que ha assolit de professionalitzar-s'hi.⁵ Consideració a banda mereix el fet que d'aquest o d'altres grups hagen sortit actors i actrius que han emigrat per a esdevenir professionals de l'escena, com pot ser el cas de Pep Cortés, Xavi Castillo o Pau Durà.

En aquest estat de coses, i davant de la manca d'ensenyaments específics o reglats en aquesta geografia, és cert que l'Aula de Teatre de la Universitat d'Alacant hi podria haver servit d'incentiu per animar els/les joves en l'escriptura dramàtica, o ésser una al·licient per despertar vocacions en els/les joves estudiants, potencials actors i actrius, o podria haver esdevingut un punt de trobada i d'impuls per a no pocs grups de l'entorn de la universitat. Però no ho ha fet i no ho ha estat, i no ho fa ni ho serà. La cosa és així de simple: sembla ser que l'Aula de Teatre de la UA solament té recursos econòmics, professionals, tècnics i temps per al teatre en castellà, que és la seua llengua —la d'*ells* vull dir, perquè, cal recordar-ho?, *ells* no són bilingües, són monolingües— perquè així ho determina el responsable de l'Aula de Teatre i perquè així ho han volgut i ho volen els successius equips de govern de la UA. Així, doncs, per aquest cantó no cal esperar res.

Al marge de tot això, s'hi observa en diversos punts de la geografia meridional l'aparició d'altres grups amateurs més conjunturals que han représ la tradició de la dramàtica costumista de començaments de segle que havia continuat viva fins els nostres dies, a Alacant de la mà, primer, de Paco Hernández, i, després, d'Evarist Garcia, o a Alcoi, a través dels sainets festers i d'autors com Joan Valls o Armand Santacreu, i els membres de la Companyia de l'Associació Sant Jordi. En els darrers anys són grups de composició més heterogènia, com

⁵ Només pretenc donar notícia d'aquests grups. Fer-ne una presentació detallada requeriria un espai del qual no dispose en el present article.

La Gamella i Nostre Teatre d'Asprella, d'Elx, o Renovació, de Guardamar, que han nascut amb la voluntat inicial de posar, en escena, preferentment, peces costumistes.⁶ Es tracta d'un tipus de teatre que, si bé des d'un punt de vista dramàtic ofereix un interès relatiu, des d'un punt de vista sociocultural i lingüístic palesa l'acceptació que aquest tipus d'obres té, encara avui dia, en determinats sectors de les nostres ciutats. Sense oblidar les circumstàncies en les quals han nascut, ni la línia de treball que s'han marcat, fóra bo que aquests grups aprofundiren en el treball dramàtic i investigaren en la pròpia tradició popular. Els resultats podrien ser realment molt estimulants. No obstant això, cal afegir que aquests mateixos grups també mostren el seu interès per altres títols i estètiques més contemporanis.

IV. DE PRODUCCIÓ, DISTRIBUCIÓ, PROGRAMACIÓ I PÚBLIC

Després de tot el que acabe d'exposar, és fàcil pensar que, si gairebé no hi ha producte, parlar de producció, d'empresaris, de distribució o de professionals del sector, pot semblar gratuït. És molt possible que un dels problemes siga el fet que entre les ajudes que concedeixen l'INAEM o la Generalitat Valenciana i el "café per a tots" dels diferents ajuntaments i diputacions —amb l'element corrector de "per als *meus* un grapatet més", siga quin siga el color polític de la institució—, no hi ha cap altre organisme que done un suport particular a tots aquests grups: que avalue projectes, que atorgue ajudes a la producció amb criteris clars, que hi cree un circuit, que el mantinga, que el potencie, que el faça durar més enllà d'una legislatura, i que tot això quede al marge de la rebequeria política.

Parlar de si existeix un públic del teatre valencià o no, com apuntava Sirera, és difícil de dir. D'entrada és difícil per dos motius: a) no sé si existeixen estudis específics amb cara i ulls; b) sembla ser que en cada sala, en cada espai, en cada ciutat, allò que compta són les xifres totals del públic que ompli la sala cada més o al llarg de la temporada, llavors ja sabem de quin costat caurà sempre la balança; és per això que dubte que s'hi hagen fet estudis ben fets que, a més de donar xifres brutes de públic, expliquen quin tipus de públic té la dansa clàssica o contemporània, la música de qualsevol tipus, les obres muntades per actors i actrius

⁶ Esmente aquests grups com a exemple dels molts altres que existeixen en els nostres pobles.

de la TV, les muntades per grups i actors i actrius pocs coneguts, la comèdia i el drama, els muntatges en català o en castellà, la sarsuela, etc. Solament després de la realització d'un estudi que tinga en compte, com a mínim, aquest paràmetres, podrem parlar dels *diferents públics* de cada espectacle, del què, del com i de les causes d'unes coses i unes altres. Sense oblidar el fet que cada públic (gent gran, universitaris, professionals liberals, joves, etc.) reclama, necessita, els seus propis espectacles. Si no es fa així, tota la resta, comparat amb el futbol, els bous o la TV, és insignificant.

A més, per a mi, parlar de públic, implica parlar també dels programadors responsables dels espectacles que es veuen en cada sala. Si el que compta solament són les xifres globals d'assistents, cal amarrar l'èxit d'assistència ni que siga al preu de sacrificar els muntatges més arriscats, innovadors i suggerents, i apostar pels actors i actrius que ixen a la televisió o al cine, les gran companyies, el teatre més comercial i políticament més innocu, no programant obres en català o exigint a les companyies que tenen muntatges en català que el representen en castellà. Un exemple vergonyós de tot això és el que s'esdevingué la temporada passada (2000-01) en el Principal d'Alacant amb el boicot organitzat des de la mateixa gerència a companyies com Dagoll-Dagom o Moma Teatre i els seus muntatges *Cacao* i *Nascuts culpables*. I els responsables polítics i econòmics de la sala no n'han dit ni mitja.

I és que quan es parla del teatre valencià que veiem o no veiem en els nostres escenaris, sobre si aquest espectacle té un públic o no el té, del que ningú parla és que moltes vegades que una obra es contracte o no, no depén tant del públic que aquesta puga tenir com dels prejudicis mentals i ideològics del programador de torn, que moltes vegades no és un professional de la programació. Freqüentment es tracta d'un regidor o d'un comissari polític que contracten segons unes "idees pròpies" que els il·luminen sobre el que convé o no als seus veïns i veïnes. Acabe d'esmentar el que passa en el Principal d'Alacant i no cal afegir cap més comentari.

Malgrat tot, i deixant de banda els premis a les Arts Escèniques que anualment atorga la Generalitat Valenciana a fi de promocionar el sector, és cert que s'han creat nous

festivals (la Mostra Internacional de Mim de Sueca, Sagunt a Escena) i noves mostres (com al de Mislata) on productors i companyies (uns més, altres no tant) poden presentar llurs noves propostes; com també és cert que s'ha realitzat una certa, a vegades ambigua, potenciació d'un *mercat* teatral, o s'ha consolidat un circuit teatral relativament estable que, ara caic, ara m'alce, durant uns anys ha permés que espectacles estrenats a Gandia, Alacant, Castelló o València s'hagen vist en sales d'una quantitat important de ciutats valencianes. Tots aquests elements, fins a un cert punt, són indicadors de la salut i de l'activitat dramàtica, i han possibilitat que no pocs grups més o menys amateurs d'arreu del País Valencià s'hagen plantejat una dedicació semiprofessional.

V. DEL SUPORT INSTITUCIONAL, DE LA PROMOCIÓ, LA PREGUNTA DEL MILIÓ D'EUROS I LA TRACA FINAL

Si parlem, però, del nostre entorn geogràfic més immediat, comprovarem que al marge dels certàmens escolars promoguts amb alegria per les regidories corresponents, les mostres o festivals teatrals de substància són escasses, i han comptat amb una continuïtat molt feble. De fet, només podem parlar de la Mostra de Teatre Valencià d'Alcoi, que ha esdevingut un aparador relativament estable per a moltes de les companyies valencianes, on cada any dramaturgs, actors, actrius, productors, distribuïdors, programadors i la resta del gremi s'hi poden trobar i intercanviar punt de vista sobre el sector a més de conèixer algunes de les noves propostes.

Quant a la Muestra de Teatro Español de Autores Contemporáneos d'Alacant, centrada en el teatre espanyol, que viu amb l'ai al cor pel que passa a Madrid, els seus responsables ignoren i menyspreen, amb un posat estètic *progre i professional* el teatre valencià. Aquest no és el seu problema, ni el seu teatre. Tant lamentable o més que tot això, és el fet que alguns dels autors catalans i valencians que hi participen, vinguen a vendre les seues obres en aquest aparador madrileny, deixant-se a casa la llengua i la coherència. Hi ha també, és cert, altres mostres municipals o escolars que només promocionen el teatre valencià infantil

en funció de la quota que en cada moment els sembla pertinent d'assumir per passar l'expedient.

La pregunta o preguntes del milió d'euros és la de per a què serveix el Centre Dramàtic de la Generalitat Valenciana? Realment acompleix les funcions que li són encomanades en el text oficial de la seua creació?, Quines són les seues funcions reals? Què promociona? I si no què, a qui? Què fa? Qui està cobrant per fer com si fa el que no fa? Qui és el responsable de tots els desgavells que passen en aquella casa? A nosaltres, per a què ens serveix el Centre Dramàtic, un organisme oficial que també paguem amb els nostres diners? Què aporta el Centre Dramàtic al teatre valencià?

La traca final no és altra que la de la inefable Radio i Televisió valencianes. Quin paper juguen en la promoció del sector dramàtic valencià? Quins espais hi dediquen a promocionar companyies, actors, actrius, espectacles netament valencians? Quins seguiment hi fan dels professionals de l'escena valenciana? I de la cartellera valenciana? Quin accés hi tenen els dramaturgs, els actors i actrius, les companyies, etc.? Com poden promocionar-se els professionals valencians si l'únic que ens ofereixen, sobretot Canal 9, són les virtuts i mèrits dels actors i actrius que triomfen a Madrid, amb independència de que siguin valencians o no? Algú té idea de què té a veure la Radiotelevisió Valenciana amb el que diu l'articulat de la seua llei de creació?

VI. ENVIT FINAL

Com veiem, tot un seguit d'elements positius que fan del teatre valencià un teatre —en el seu conjunt— ric i amb moltes possibilitats, no han estat suficients per fer emergir en les nostres comarques una nòmina de dramaturgs i grups de teatre amb cara i ulls. Com hi podem comprovar, el teatre, en les comarques meridionals encara està per fer: per escriure i per consolidar damunt de l'escenari. Els lectors i el públic cal que continuem esperant que algú vulga oferir-nos el teatre que els valencians d'aquestes ciutats ens mereixem.

Fins i tot, quan tens la intenció d'anar a veure una representació en valencià, a vegades tens una sensació que deu ser molt semblant a la que devien tenir aquelles persones del XIX

que recorrien els carrers de la ciutat i anaven de casa en casa demanant “És aquí on fan comèdia?”, fins a trobar el magatzem, la finca o el porxe on un grup d’afeccionats feien una representació. Lingüísticament, la publicitat institucional acostuma a ésser és tan premeditadament confusa que moltes vegades no saps què t’hi trobaràs en assistir a una representació.

Per acabar, no em puc estar d’apuntar un fet curiós en aquest canvi de segle: el teatre que *ells* volen valencià s’ha dissociat de la seua llengua de representació. Vull dir, mentre que els escriptors escriuen les seues obres —quan les escriuen— en català, les companyies en les quals participen alguns d’aquests escriptors representen el text dramàtic en una o altra llengua (espanyol/català) en funció de la contractació que sovint depén d’una institució pública, de la ideologia d’un programador cultural o del seu regidor de cultura. Fins i tot, grups castellans com Jàcara, d’Alacant, sense cap interès pel català, hi ha inclòs aquesta llengua per diversificar la seua oferta en aquest circuit/mercat valencià tan complex i singular.

Així, cal concloure que si en la dècada dels setanta, el teatre era un element més de valencianització, en la dels noranta, ha esdevingut una altra manera de castellanització. Són les lleis del mercat, diuen, gens desinteressadament, alguns.

VII. BIBLIOGRAFIA SELECTA

- BALAGUER, V. (1987), “La vida teatral a Dénia (1869-1978) [II]”, *L’Aiguadolç*, 3, 63–69.
- BATLLE, C. (1997), “La nova dramaturgia catalana: de la perplexitat a la diversitat”, *Caplletra*, 22 (Primavera), 49–68.
- MOLINS, M. (1993), “Alternatives dramaturgiques del teatre valencià dels anys setanta”, *La Rella*, 9, 101–109.
- RAGUÉ-ARIAS, M.-J. (2000), *¿Nuevas dramaturgias? Los autores de fin de siglo en Cataluña, Valencia y Baleares*, Madrid, INAEM

- ROSSELLÓ, R.-X. (1997), “Sobre el teatre independent valencià i la nova escriptura teatral”, *Caplletra*, 22 (Primavera), 217-232.
- ROSSELLÓ, R.-X. (ed.) (2000), *Aproximació al teatre valencià actual (1968-1998)*, València, Universitat de València.
- SIRERA, J. L. (1983), “Sobre les dificultats de fer teatre al sud del País Valencià”, *La Rella*, 1, 51–59.
- SIRERA, J. L., (1993), “El teatre català contemporani al País Valencià”, 1992 [text inèdit]
- SIRERA, J.-L. (1993), “Una escriptura dramàtica per als noranta (Notes de lector)”, *Caplletra*, 14 (Primavera), 31–48.
- TEATRE valencià: joves creadors*, Alzira, Bromera, 1994.
- TRENTA anys de teatre valencià*, Alzira, Bromera, 2000.
- TORTOSA, V. (2000), “Panorama de la dramaturgia valenciana dels 90”, en R. X. ROSSELLÓ, (ed.), *Aproximació al teatre valencià actual (1968-1998)*, València, Universitat de València, 187–260.